

KODÁLY METODUNDAN UYARLANAN DEŞİFRE ŞARKI SÖYLEME UYGULAMALARI

Kıvanç AYCAN*

ÖZET

Bu çalışmada Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersinde bir ses eğitimi uzmanı tarafından seçilen şarkıları deşifre edememesi, bu sebeple düzenli ve sistematik çalışmalar yapılamaması problem durumunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı Kodály metodundan uyarlanan çalışmaların bireysel ses eğitimi dersinde uygulanması ve çalışmaya katılan öğrencilerin örnek eserleri bu sayede daha etkili çalışmalarını sağlamaktır. Araştırma verilerini elde etmek için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış ve çalışmaya katılan Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümünde öğrenim gören 1 ve 2. sınıf öğrencilerinden 7 öğrenciyle uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre bireysel ses eğitimi dersinde çalışılan örnek parçanın hem ritmik yapısına hem melodisine "zi,ze,za,zo" heceleri ile çalışılabilir. Bir nefes çalışması olarak ritmik artikülasyon çalışmaları "l" ve "r" ünsüzlerinin tekrarlanması sonucu ağızdan çıkan "lil" ya da "rır" heceleri ile yapılabilir. Hem nefes hem de ritim çalışmalarını bir arada daha iyi yapabilmek için örnek parçanın ezgisi "za" hecesiyle beden perküsyonu eşliğinde söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kodály Metodu, Deşifre, Şarkı Söyleme, Konuşma Eğitimi

SIGHT-SINGING SONG PRACTICES ADAPTED FROM KODÁLY METHOD

ABSTRACT

In this study, the problem is the students who are studying at Erciyes University, Faculty of Fine Arts were unable to sight-singing the songs in the individual voice training lesson. These songs were selected by an expert in voice training lessons, therefore regular and systematic studies could not be performed. The aim of the study is to apply the exercises which adapted from the Kodály method in the individual voice training course and the participant students could be able to study more effectively with this adapted exercises. In order to obtain research data, a semi-structured interview form was prepared, and the forms were applied to the 1st and 2nd class 7 students who participated in the study. According to the results of the research, the rhythmic structure and melody of the sample piece studied in the individual voice education course can be studied with "zi, ze, za, zo" syllables. Rhythmic articulation studies as breathing exercises can be done with the "lil" and "rır" syllables that come out of the mouth as a doubling of the "l" and "r" consonants in the Turkish language. In order to make both breathing and rhythm exercises together, the melody of the sample part can be said in the context of body percussion by means of "za".

Key Words: Kodály Method, Sight-Singing, Singing, Speaking Education

---

* Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, kivancaycan@yahoo.com

1.GİRİŞ

Eğitim sistemimizde farklı seviyelerde ve uzmanlık alanlarında verilen eğitimlerde problemler bulunmaktadır. Bu sorunlar ancak uzmanlık alanlarının ihtiyaçları, birbiriyle olan olumlu ilişkileri ve etkileşimleri göz önüne alınarak çözülebilir. Örneğin günümüzde ilk ve ortaöğretim düzeyinde *müzik ve konuşma eğitimi* derslerini verecek yeterli uzman eğitimci bulunmaması önemli sorunlardan biridir. Müzik öğretmenin vermesi gereken eğitimi sınıf ya da başka branşların (sınıf, matematik, fizik vb.) öğretmenleri vermektedir. Eğitimin şarkı söylemeden, şarkı sözlerini konuşmadan sadece blokflüt çalarak; kısıtlı bir sürede haftada 1 saatte gerçekleştirilmesi ise bu problemi doğurmaktadır. Konuşma eğitimi ve uygulamalarını da sınıf öğretmenleri ya da Türkçe öğretmenleri edebiyat müfredatı ve dilbilgisi kurallarının içinde vermeye çalışmaktadır. Ancak konuşma eğitiminde, konuşmanın *vurgulu, ritmik ve doğru bir tonlama* ile gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmalarda, müzik eğitiminin de önemli bir rolü olduğu düşünüldüğünde ortak noktalar ortaya çıkmaktadır. Bu ortak sorunların ilk ve orta öğretim hatta lise düzeyinde ortak çözülmesinde *Kodály* ve *Dalcroze metotları* ile *Orff yaklaşımı* gibi aktif öğrenme yöntemleri önemli faydalar sağlamaktadırlar.

Ancak günümüzde özellikle Avrupa ve Amerika'da ve bazı Asya ülkelerinde özellikle yaygın bir şekilde okul öncesi, ilk ve orta öğretim müzik eğitiminde kullanılan *aktif öğrenme yaklaşımları (Kodály, Dalcroze ve Suzuki metotları ile Orff yaklaşımı)* Türkiye'de aynı düzeyde yaygınlaşmamıştır. Bunun sebebi öncelikle bir eğitim felsefemizin olmamasıdır. Gerek eğitim sistemimizde gerek müzik eğitiminde bir eğitim felsefemiz olmalıdır. Türkiye'de eğitim felsefesinde bireyin daha önce kuramadığı ilişkileri kurabilmesi, yeni fikir ve ürünleri ortaya koyabilmesi gerekmektedir. Küçük yaşlardan itibaren bireylerin yeni fikir ve ürünleri ortaya koyabilmesi, üzerinde düşündüğü kavram ya da kavramlar üzerinde yeni bir düşünce ağı oluşturabilmesinde *sanat eğitimi* önemli bir yer tutmaktadır. Sanat eğitiminin önemli bir parçası olan müzik eğitimi içerisinde ise şarkı sözlerine, şiirlere, tekerlemelere uygun tartım kalıpları yazma, bu sözlerle yeni melodiler bulmak gibi çalışmalar zaten bulunmaktadır.

Günümüzde erken müzik eğitiminden başlayarak ilk ve orta öğretimde sağladığı öğrenme kolaylığı ve çocuğun fiziksel yapısına uygunluğu düşünüldüğünde *blokflüt* yerine *Orff çalgıları* tercih edilmelidir. Bu çalgıların özelliği oyun oynar gibi çalınabilen tartım ve ezgi çalgıları olmalarıdır (Şeker, 2005). Orff çalgıları, şarkı sözlerinin ritmik ve ezgisel yapılarını ortaya koymak için kullanılan aktif bir öğrenme ortamını oluşturacaktır. Bununla birlikte eğitimde sadece Orff çalgılarını kullanmaya çalışmak yeterli değildir. Orff çalgılarını keşifsel bir sürecin öğrenme çıktısını oluşturmak için kullanmak gerekmektedir. Dolayısıyla deşifre şarkı söyleme prensiplerinin kullanıldığı Kodály metodunu Orff çalgıları eşliğinde kullanmak fayda sağlayacaktır. Günümüzde *Orff yaklaşımı* ve *Kodaly metodu* birbirini bütünlediği için birlikte kullanılmaktadır (Aycan, 2017a).

Kodály metodu ve diğer *aktif müzik* eğitimi uygulamalarını bilmek müzik eğitimcilerinin eğitimde neyin, neden, niçin ve nasıl yapılacağını anlamalarını sağlayacaktır. Elementer müzik eğitimi uygulamaları müzik eğitimcilerinin kendi yöntemlerini geliştirmesine bu şekilde katkı sağlayabilir. Müzik eğitimcilerinin var olan modern müzik eğitimi uygulamalarını bilmeleri ve bu uygulamaları eğitimlerine adapte etmeleri yapılacak en önemli işlerden biridir (Özeke, 2007).

1940–1950 yılları arasında besteci Zoltan Kodály, meslektaşları ve öğrencileri tarafından geliştirilen Kodály yöntemi bireyin tamamen gelişimsel yaklaşımı takip edilerek yani çocuğun doğal gelişimi göz önünde bulundurularak şekillendirmiştir. Kodály yönteminde kullanılan tekniklere kısaca bakılacak olursa *ta*, *ti-ti*, *tri-tri* vb. gibi isimlerle adlandırılan ritmik hecelere, *fonomimi* diye adlandırılan el işaretlerine ve “yer değiştirebilen do” sistemi denilen ‘*aralıklama yöntemi*’ ile yapılan bir solfej eğitime dayanmaktadır. Bu tekniklerin, *otantik çocuk oyunları*, *tekerlemeler* ve *şarkılardan*, *otantik halk müziklerine* ve *Mozart*, *Beethoven* gibi büyük besteciler tarafından yapılmış olan *müziklere* kadar geniş kaynaklarla desteklenmesi de *Kodály*’nin yönteminde önerdiği materyalleridir. Bu bahsedilen teknik ve materyalleri kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, çocuğun yaşantısında var olan olgulardan yola çıkılmasıdır (Özeke, 2007; Yıldırım, 2009).

Solfej, notaların belirli bir sistematik düzen içerisinde, frekans ve ritim değerlerine göre müziksel okuma ve yazma davranışlarının gerçekleştirilmesidir. Günümüzde birçok solfej öğretim metodu uygulanmaktadır. *Hareketli do solfej öğretim metodu* (*Kodály Metodu*) da bunlardan biridir. Bu sistem; bütün tonal yapılarıdaki melodilerin, do majör ve la minör dizilerinin sesleri kullanılarak solfej yapıldığı bir öğretim yöntemidir (Sağır, Gürpınar, & Zahal, 2013). Kodály yönteminde kullanılan *ta*, *ti-ti*, *tri-tri* vb. gibi isimlerle adlandırılan ritmik heceler konuşmanın doğallığından yola çıkılarak geliştirilmiştir. İngiliz besteci J. Curwen tarafından geliştirilmiş *fonomimi* (beden dili ile ses öğretimi) denilen el işaretleri, Fransız eğitimci Maurice Chevais tarafından geliştirilen el ve parmak göstergelerinden yararlanan *tartimimi* (beden dili ile tartım öğretimi) Z. Kodály ve öğrencileri tarafından bu metodun içine adapte edilmiştir (Gökçe, 2015).

Solfej ya da müziksel okuma ve yazma çalışmalarına, şarkı ve çalgı öğretimi çalışmalarının her ikisinde de öğrenimin en alt basamağından en üst basamağına kadar devamlı ihtiyaç duyulmaktadır. Kodály metodunun felsefesinde *bir dili konuşup yazıp anlayabilen her insanın, müziğin dilini de aynı oranda öğrenmeye yeterli olduğu düşünülmektedir*. Bu sebeple müzik okur-yazarlığı, seçilmiş ufak bir azınlığın becerisi olmamalı, aksine tüm insanlığın genel bilgisinin, kültürünün bir parçası olmalıdır. *Şarkı söylemek müzisyenlik için en sağlam temeldir*. Çocuk müzik eğitiminde ana gereç, herhangi bir çalgı değil, çocuğun kendi sesidir. Çocuklar çok küçükken bile müziği andıran müzikal sesleri çıkarırlar. Şarkı söylemek bu açıdan bir çocuk için konuşma kadar doğal bir eylemdir. Bu doğal yeteneği kullanmak, herkesin sahip olduğu bir çalgı olan sesi eğitmek ve geliştirmek, hem etkili hem de kolaydır. Bu yolla edinilen müziksel bilgiler daha kalıcı ve değerlidir (Sağır, Gürpınar, & Zahal, 2013; Yıldırım, 2009).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada konuşup-yazmanın doğal bir parçası olan müzik okur-yazarlığını şarkı söyleyerek gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin 1 uzman ses eğitimcisi tarafından seçilen şarkıları deşifre edememesi, bu sebeple düzenli ve sistematik çalışmalar yapılamaması çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu problemi çözmek için konuşup-yazmanın doğal bir parçası olan müzik okur-yazarlığı ya da Kodály metodundan uyarlanmış solfej çalışmaları uygulanmıştır. Uygulanan çalışmalar araştırmacının doktora tez çalışmasından itibaren öğrenciler hakkındaki gözlemlerle bireysel ders izleme formlarına not edilerek; öğrencilere ders sırasında ses kayıtları aldırılarak; öğrencilerin aktif

öğrenme yaklaşımlarıyla derse katılımını sağlayarak; ezberci, öğretmen odaklı bir eğitimden uzaklaşarak gerçekleştirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çalışma Kodály metodundan uyarlanan çalışmaların bireysel ses eğitimi dersinde uygulanması ve çalışmaya katılan öğrencilerin örnek eserleri bu sayede daha etkili çalışmalarını sağlaması açısından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma deseni: Çalışma modern müzik eğitimi uygulamalarından Kodály metodundan uyarlanmış ses eğitimi uygulamaları olarak tasarlanmıştır. Ses eğitimi dersinde ortaya çıkan sorunların anlaşılması ve çözümlenmesine yönelik araştırmacının tek başına yaptığı uygulamaları içermektedir. Araştırmacının katılımcı rolü ve aynı zamanda bir veri toplama aracı olması sebebiyle çalışma bir eylem araştırmasıdır (Şimşek & Yıldırım 2013).

2.2. Örneklem: Çalışmaya katılan öğrenciler bireysel ses eğitimi dersini alan 19 kişilik bir öğrenci grubundan derse devam, katılım ve çalışmaya katılmaya olan isteklerine göre rastgele bir örnekleme ile 7 kişiden oluşmuştur.

2.3. Veri toplama aracı ve uygulama: Bireysel ses eğitimi uygulamaları 7 kişiyle haftada 1 saatte, 14 haftalık süre zarfında 1 uzman ses eğitimcisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın 1. haftasında öğrencilerle program yapıp, 1 arie antiche, 1 Türkçe sözlü *lied* ve bir Türkçe sözlü *halk şarkısı* ödev olarak verilmiştir. Öğrencilerin ses aralıklarını belirlemek için Filiz, Pelin gibi isimlerle 2'li, 3'lü ve 5'li aralıklarla ses çalışmaları yapılmıştır. Gerek ses eğitimi gerek şan eğitimi derslerinde ünlü sesler ile (i,e,a,o,u gibi) yapılan çalışmaları öğrencilerin kavrayıp seslendirmekte zorlandıkları gözlemlendiği için zaten tanıdıkları isimler hatta kendi isimleri ile egzersizler uygulanmıştır. Özellikle içinde "i" sesini barındıran egzersizlere öncelik verilmiştir. Çalışılan bütün örnek parçalarda kulaktan öğretimi sağlamak için "za" hecesi ile ezgiler söylenmiştir. *Za* hecesi özellikle "z" harfindeki doğal rezonans ve vurgulu söylemeyi sağlamasından faydalanılmıştır. Bu şekilde rezonans ve vurgu çalışması birlikte yapılmıştır. Deşifre solfej çalışmasına geçilmeden önce Kodaly metoduna göre (*ta,ti* ve *te* ile) nasıl ritim deşifresi yapacakları gösterilerek, dörtlük notada *ta*, sekizlik *ti* ve onaltılık notalarda *te* hecelerini söylemeleri istenmiştir. *Ta, ti* ve *te* heceleri ile yapılan çalışmayı öğrenciler ayrı bir çalışma olarak algılamış ve çalışmamışlardır. Bu sebeple çalışmalarını sağlamak için öğrencilerden gelen talep doğrultusunda *za* hecesiyle ezginin aralıklarına ve ritmik yapısına çalışıldıktan sonra *za, zi* ve *ze* heceleri ile ritmik yapılara çalışılmıştır. Dörtlük notada *za*, sekizlik *zi* ve onaltılık notalarda *ze* heceleri, noktalı ritimlerde *za, ze* heceleri konuşulduğu gibi 1. uzun 2. kısa olacak şekilde söylenmiştir. dörtlük notada *za*, sekizlik *zi* ve onaltılık notalarda *ze* heceleri, noktalı ritimlerde *za, ze* ve *zi,ze* heceleri bir arada kullanılmıştır. *Fonomimi* (beden dili ile ses öğretimi) denilen el işaretleri ile el ve parmak göstergelerinden yararlanan *tartımimi* (beden dili ile tartım öğretimi) çalışmalar denenmiş fakat öğrencilerden olumlu bir tepki alınmadığı ve çalışmadıkları için vazgeçilmiştir. Bu çalışmalar yerine beden perküsyonu çalışmalarından örnekleyerek 2₄ ya da 4₄'lük parçaları çalışırken 1. vuruşta elleri dizlerin yanına vurarak, 2. vuruşta elleri çırparak ritim tutulmuştur. 3₄'lük, 6₈'lik parçalarda 1.

vuruşta elleri dizlerin yanına vurarak, 2. vuruşta elleri çıkararak, 3. vuruşta parmakları şıklatarak ritim tutulmuştur. 5₈'lik, 7₈'lik ve 9₈'lik gibi aksak ritimleri çalışırken bu çalışma özellikle fayda göstermiştir. Örneğin 5₈'lik bir parçada ilk iki sekizlik nota grubunda 1. vuruşta elleri dizlerin yanına vurarak, 2. vuruşta elleri çıkararak, ikinci 3 sekizlik nota grubunda 1. vuruşta elleri dizlerin yanına vurarak, 2. vuruşta elleri çıkararak, 3. vuruşta parmakları şıklatarak ritim tutulmuştur.

Araştırma verilerini elde etmek için yarı yapılandırılmış 22 soruluk bir görüşme formu hazırlanmış ve çalışmaya katılan 7 öğrenciyle uygulanmıştır. Katılımcılar görüşme formlarını internet üzerinde doldurmuşlardır. Veri kaybını önlemek için katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı belirtilerek ses kayıtları alınmıştır. Ayrıca bireysel ders izleme tutanağına gözlem sonuçları hafta-hafta not edilmiştir.

2.4. Analiz: Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, müzik bölümünde öğrenim gören 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden 7 öğrencinin katılımıyla Kodály metodundan uyarlanmış bir ses eğitimi dersinde ritmik yapıların ve ezgilerin çalışılmasına dayanan bir eğitim bu temalara göre betimsel olarak analiz edilmiştir. Veriler çalışma boyunca gözlenen ve görüşülen katılımcıların görüşlerinden dikkat çekici olanlar yansıtılarak oluşturulmuştur. Verilerin yorumlanması sonucunda bireysel ses eğitimi dersinde Kodály metodundan uyarlanan hece kalıpları (zi,ze,za,zo,zu) ile ritmik kalıpları ve ezgiyi ortaya çıkartmak için uygulanan deşifre şarkı söyleme çalışmaları betimlenmiştir. Bu çalışmaları desteklemek için yapılan nefes çalışmalarında kullanılan örnek heceler (zız, lıl, sıs vb.) ile de şarkı sözlerinin ritmik yapısının nasıl ortaya çıkartılmaya çalışıldığı yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. 1 uzman ses eğitimcisi tarafından seçilen şarkıları öğrencilerin deşifre edememesi, bu sebeple düzenli ve sistematik çalışmalar yapılamamasının sebepleri üniversitede okumadan önce okul içi ve dışındaki müzikal deneyimlerde aranmış, bu sebeple üniversitede okumadan önce okul içi ve dışında müzikal deneyimleriniz nelerdi? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Birçok etkinlikte, organizasyonda enstrümanımı çalıyorum ve lise zamanımda ses üzerine, batı ve Türk müziği koro konserlerinde yer almıştım. Üniversitede de korolarda yer alıyorum.

K7: Güzel Sanatlar Lisesinde okurken haftada 1 gün, 1 saat bireysel ses eğitimi dersini aldım. 4-5 kişiyle, son saatte dersi işledik. Ancak grup kalabalık olduğu için sıkıntı vardı. Bunun dışında koro dersinde deneyimlerim oldu. Dersi veren hoca bireysel ses eğitimi dersinin uzmanı değildi. Çünkü ses eğitimi alanın uzmanı olmadığı için başka bir alandan birisi bu dersi veriyordu. Derste okul şarkılarını söyledim. Seviyemiz yeterli olmadığı için bu tür şarkıları söylediğimi düşünüyorum.

3.2. 1 uzman ses eğitimcisi tarafından seçilen şarkıları öğrencilerin deşifre edememesi, bu sebeple düzenli ve sistematik çalışmalar yapılamamasını ses eğitimi içeriği ile ilişkisini anlamak için derse katılan öğrencilere ses eğitimi dersinin içeriğinde sizce neler olmalı? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Ses eğitimi dersinde, bir parçayı veya türküyü okuyup not almak gibi bir sistem olmamalı böyle bir düşünceyle yaklaşmamalı bence. Bunun yerine öğrencinin özgüvenini yerine getirici Orff yaklaşımıyla desteklenmeli diye düşünüyorum. Uygulamaların çoğunlukta olduğu eğlenceli bir ders haline getirmek gerekiyor.

K6: Bireysel ses eğitiminin dersinin uygulamalı bir eğitiminin olması gerektiği, deneme yanılma yoluyla bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Öğrenci yanlış ne olduğunu bilmeden doğruyu ayırt edemeyeceğinden ses kullanımındaki yanlış davranışları gözlemlenip öğrenciye neyin doğru olduğu keşfettirilmelidir. Ders içeriği ve amacının 1-Doğru duruş yani dik duruş 2-Doğru nefes kullanımı 3-Harflerin doğru telaffuz edilmesi 4-Diyafram kullanımının öğrenilmesi olduğunu düşünüyorum.

K7: Ses eğitimi dersinin amacı sesin kullanımı hakkında teknik becerileri kazanmak, sesi ısıtmak, vücudumuzdaki şarkı söyleme ile ilgili tüm kasları denetim altına alıp, bu kasları gerektiği gibi kullanarak insan vücudunun ve ruhunun gizlerine ulaşmayı başarmak olmalıdır. Yani güzel şarkı söyleme sanatı önce ruhumuzu, daha sonra teorik bilgilerle zihnimizi tatmin etmelidir. Dersin içeriğinde *arie antiche*, *lied* ve *Türkçe sözlü parçalar* ya da seviyemize uygun okul şarkıları olabilir. Ancak parçaları ezbere söylememiz önemlidir. Bu sayede doğru duruş, nefes kullanımı ve sözlerin konuşulması gibi ayrıntılara dikkat edebiliriz.

3.3. Çalışmaya katılan öğrencilerin ses eğitimi dersine çalışmama sebepleri müzik bölümündeki diğer uygulamalı derslerdeki çalışmalarda aranmış, bu sebeple müzik bölümündeki diğer uygulamalı dersler ile ses eğitimi dersini bu dersi almadan önce nasıl ilişkilendiriyordunuz? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Ses eğitimi dersinin kalıplaşmış bir şekilde yapılacağını düşünüyordum. Örneğin verilen bir parçanın veya türkünün solfej deşifresini yaparak not alacağımı zannediyordum.

K6: Ses eğitimi dersinin diğer uygulamalı derslerle olumlu bir ilişkisi olduğunu düşünüyorum. Ses eğitimi dersi kendi içerisinde çok farklı tekniklere sahip olsa da diğer uygulamalı derslere zemin hazırlamakta. Örneğin, koro dersine katkı sağlamaktadır.

3.4. Çalışmaya katılan öğrencilerin ses eğitimi dersine çalışmama sebepleri müzik bölümündeki diğer uygulamalı derslerde aranmış, ancak ses eğitimi dersini aldıktan sonra farklı bir yaklaşım geliştirip, geliştirmediklerini anlamak için müzik bölümündeki diğer uygulamalı dersler ile ses eğitimi dersini dersi aldıktan sonra nasıl ilişkilendirdiniz? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Güzel sanatlar lisesindeki bilgilerimden ve gördüklerimden dolayı ses eğitimi dersinden beklentim yüksek değildi. Fakat üniversitedeki ses eğitimi dersi beklediğimden daha çok şey kattı.

K4: Bir şeyler öğrendiğimi fark ettim ve çevremdekilere de aynı şekilde öğretmeye çalışıyorum

K7: Solfej çalışmaları ile ses eğitimi dersini almadan önce bir ilişki kuruyordum zaten. Çünkü okuduğumuz solfejin solfej kitabımızda şan parçası (Fr: chant) diye geçtiği dikkatimi çekti. Solfej parçalarını da şan parçaları gibi eşlikle, ritmine uygun bir şekilde

söylemeye çalışıyorduk. Solfeji yaparken yaptığımız şeylerle ses ve şan eğitimi derslerinde yaptığımız şeyler aynı aslında.

3.5. Yapılan çalışmada öncelikle konuşma ve konuşmanın ritmine odaklanıldığı için çalışmaya katılan öğrencilere konuşma eğitimi ya da diksiyon dersi ile ses eğitimi dersi arasında sizce nasıl bir ilişki vardır? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Biz doğru konuşursak doğru şarkı söyleyebiliriz. Bu sebeple aralarındaki ilişki çok önemlidir. Sesi doğru çıkarabilmemiz için doğru diksiyon ya da konuşmanın önemli bir katkısı vardır.

K4: Ses eğitimi dersinin amacına ulaşması için konuşma eğitimi gereklidir.

K5: Konuşma eğitiminin ses eğitimi dersinin temeli olduğunu düşünüyorum.

K6: Kesinlikle her iki ders ile ses eğitiminin doğrudan bir ilişkisi var. Ses eğitimi dersin içeriği ve işlenişi konuşma ve diksiyonla birebir ilişkilidir.

K7: Ses eğitimi dersinde yapılan nefes çalışmaları ile konuşma eğitimi ya da diksiyon arasında bir ilişki vardır. Ancak derste nefes çalışmalarındaki ünsüz harflerin kullanımını gözlemlersek bu durumun anlaşılabilirliğini düşünüyorum. Bunu gözlemlemek için ise en az 1 yıl geçmelidir.

3.6. Çalışmaya katılan öğrencilerin uygulanan ses eğitimi çalışmalarını ne kadar algıladıkları ve ilerideki çalışmalarında kullanıp, kullanmayacaklarını anlamak için ses eğitimi dersindeki deneyimlerinizi aktarmanızı sağlayacak ya da sağlamayacak etkenleri önem sırasına göre lütfen sıralayınız? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Ses eğitimi dersinde aldığım ses kayıtlarını tekrar dinleyip, notlar olarak deneyimleri aktarabileceğimi düşünüyorum. Ayrıca ses eğitimi dersini hareket odaklı yaptığımız için aklımda daha kalıcı izler bıraktı.

K2: Nefes ve ses egzersizlerini rahatlıkla aktarabileceğimi düşünüyorum. Ancak Almanca çalıştığım eserleri öğretebileceğimi sanmıyorum.

3.7. Yapılan çalışmada öncelikle konuşma ve konuşmanın ritmine odaklanıldığı için çalışmaya katılan öğrencilere ses eğitimi dersinde çalışılan şarkılar öğrenilirken konuşma odaklı nefes çalışmaları nasıl yapıldı? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Çalışılan örnek şarkıda sözlerin hecelerindeki ünsüzlerin sayıca çoğunluğuna bakıldı. Hangi ünsüz yoğunlukta ise o ünsüz ile çalışma yapıldı. Örneğin "I" ünsüzü fazla ise parçanın ritmine uygun "lıl-lıl" şeklinde tekrarlanarak söylendi. Bu şekilde yapılan nefes çalışması sayesinde parçaların sözleri kolaylıkla telaffuz edildi.

K3: Yürüyüş adımlarından yola çıkılarak nefes egzersizleri yapılmıştır. Örneğin *dörtlük notalarla yavaş* adımlarla topuğa baskı yaparak, *sekizlik notalarla* topuk ve parmak uçlarında baskıyı hissederek *orta tempoda* yürüyerek, *onaltılık notalarla* parmak uçlarında *hızla koşarak* örnek seçilen şarkı eşliğinde ısınma çalışmaları yapılmıştır.

K5: Nefes çalışmalarını nota ve kelime bonası ile ilişkilendirerek yapmak fayda sağladı. Gerek nefes çalışmalarında gerek nota ve kelime bonası çalışmalarında alıştığımızın bona

çalışmalarının aksine ünlü harfleri uzatmak yerine ünsüz harfleri uzatıp vurgulayarak çalıştık.

K7: . Parçanın ezgisini "lıl" hecesiyle söyledik. Hangi ünsüz harf daha fazlaysa ezgiyi onda uyguladık. 4'lük notada 4 defa, 8'lik nota da 2 defa, 16'lık notada bir defa "lıl" hecesini söyledik. "lıl" hecesinin sayısının artması ile çene içindeki kasları ve diyaframın çalışmasını daha iyi hissettim.

3.8. Yapılan çalışmada öncelikle konuşma ve konuşmanın ritmine odaklanıldığı için çalışmaya katılan öğrencilere ses eğitimi dersinde çalışılan şarkılar öğrenilirken konuşma odaklı ezgiyi kavramak için neler yapıldı? Çalışılan örnek şarkılarda ezgi çalışmaları ne ile ilişkilendirildi? soruları yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Ezgiyi kavramak için, ünlü ve ünsüz harflerle nefes ve ses çalışmaları yapıldı. Parça kaç kaçlıksa ona göre beden perküsyonuyla desteklendi.

K2: Ezgiyi kavramak için "lıl" şeklinde egzersiz yaptık. Bu hem ses hem de ezgi için yararlıdır.

K5: Ezgiyi kavramak için *kelime* ve *nota bonaları*ndan faydalandık ve beden perküsyonu kullanarak şarkılara çalıştık.

K7: Öncelikle; kelime bonası yaparak, ünsüzü konuşarak, beden perküsyonu yaparak, solfej yaparak, artikülasyon, rezonans çalışmaları yaptık. Za,ze,zi hecelerini söyleyerek ritmi kavramış olduk. Örnek parçalar çalışılırken şarkının solfeji ve deşifresi yapılmadı sadece. Bunun için "za" hecesiyle söyleyerek ezgiyi tanımaya çalıştık. Parçanın ritmik yapısını aynı zamanda anlamak için "za" hecesiyle ezgiyi söylerken örneğin 2 vuruşta eller önce dize vuruldu daha sonra birbirine vuruldu. "za" hecesinde sesin rezonansı fazlaydı. Özellikle "z" sesindeki sesin titreşimi fazlaydı.

3.9. Yapılan çalışmada öncelikle konuşma ve konuşmanın ritmine odaklanıldığı için çalışmaya katılan öğrencilere ses eğitimi dersinde çalışılan parçaların sözlerini çalışırken neler yapıldı? Kelime bonası, konuşma ve şiir temposu vb. çalışmalar sizce neden yapıldı? sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin verdiği örnek cevaplar şöyledir:

K1: Kelime bonası, konuşma ve şiir temposunda sözleri beden perküsyonu eşliğinde söylemek şarkının sözlerine çalışırken bizlere çok yardımcı oldu.

K2: Sözleri bona yaparak çalışmalıyız. Tane tane ve anlaşılır olsun diye de ünsüzleri konuşmalıyız

K7: Genelde ses eğitiminde ezgiyi tanımak için parçanın solfeji yapılıp, sözleri ile söylenerek çalışma tamamlanıyor. Ancak bu derste örnek parça üzerinde nota, kelime bonası, nefes çalışmaları (lıl hecesiyle) ve parçanın ezgisi zi, ze, za heceleriyle söylendi. Kelimelerin ritmini anlamak ve kelime bonasına alt yapı oluşturmak için parçanın sözlerini konuşma, şiir ve şarkı temposunda söyledik. Tempo ve ritmin farklı şeyler olduğunu keşfetmeye çalıştık. Şairlerin daha yavaş ve anlaşılır bir şekilde sözleri söyledikleri örnek bir şiir ile gösterildi. Ellerimizi dizimize vurup, el çırpılarak önce konuşma temposunda parçanın sözlerini söyledik. Şiir temposunda sözler söylenirken ayaklardan biri yere bir kere vuruldu, eller dize 1 kere vuruldu; gene bir ayak yere 1 kere vuruldu ve eller birbirine 1 kere vurularak (alkış) söylendi. Şarkı temposunda sözler

söylenirken ayaklar yere iki kere vurulurken eller dize 1 kere, ayaklar yere iki kere vurulurken eller birbirine (alkış) 1 kere vuruldu. Parçanın sözlerinin anlamına bakıldı. Sözlerin anlamına göre hareketler çalışıldı.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Kodály, çocukların kendi doğal enstrümanları olan seslerini kullanarak çok daha iyi bir öğrenebileceklerini düşünmüştür (Howard, 1996). Bu bağlamda Kodály, kendi teorisini geliştirerek, bütün Macar halkını müzikal açıdan “okuma-yazma” becerisine sahip birer vatandaş olarak görmeyi hedeflemiştir (Özeke, 2007). Örneğin, Kodály küçük yaştaki çocukların yürüyüş adımlarının dörtlük notalarla ve koşma adımlarının da sekizlik notalarla ifade edilebileceğini düşünerek ritim öğelerinin öğretilmesine dörtlük ve sekizlik notalardan başlanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca melodik açıdan da, Kodály, çocukların bir dizi içinde yarım sesleri temiz söyleyemedikleri düşüncesiyle 5 sestem oluşan *pentatonik* dizinin öncelikle kullanılmasını söylemiştir. Burada da, çocuğun doğal gelişim aralığı olan küçük üçlü aralığında yani *sol-mi* seslerinden başlanması gerektiğini, sonra *la* ve daha sonra *do* ve *re* seslerini öğreterek *pentatonik* diziyeye ulaşılması gerektiğini savunmuştur. Bu yolla *pentatonik* dizi öğretildikten sonra, Kodály *pes la, pes sol*, ve *tiz do* notalarının öğretilmesi gerektiğini savunur ve en son olarak *ta fa* ve *si* notaları öğretilerek majör ve minör diatonik diziyeye ulaşılmış olur (Choksy, 1988).

Kodály metodundan uyarlanarak yapılan bu çalışmada da yürüyüş adımlarından yola çıkılarak nefes ve ses egzersizleri yapılmıştır. Öncelikle *Farklı tempolarda* dik ve dengeli şekilde *dörtlük notalarla yavaş* adımlarla topuğa baskı yaparak, *sekizlik notalarla* topuk ve parmak uçlarında baskıyı hissederek *orta tempoda* yürüyerek, *onaltılık notalarla* parmak uçlarında *hızla koşarak* örnek seçilen şarkı eşliğinde ısınma çalışmaları yapılmıştır. Öğrencilerin topuktaki, topuk ile parmak ucundaki ve sadece parmak ucundaki baskıları keşfetmesi, vücudunu tanıması hedeflenmiştir. Vücudunu tanımanın yanında şarkıdaki ritmik yapılarında keşfedilmesi hedeflenmiştir.

Daha evvelki müzik deneyimleri düşünülerek yetişkin bireyler ile *fonomimi* ve *tartimimi* çalışmaları bireysel ses eğitimi dersine göre yapılandırılarak uygulanmıştır. *Fonomimi* çalışmalarında olduğu gibi beden hareketleri ile seslerin adlandırılması haftada 1 gün, 1 saatte 2 öğrenci ile çalışıldığı için gerçekleştirilememiştir. Ancak “za” hecesiyle “z” ünsüzünün rezonansı ve “a” ünlüsünün tonu ve süresinden yararlanılmıştır. “z” harfinin nasıl konuşulduğu üzerinde durulduktan sonra Türkçe söylenişiyile “zız” şeklinde konuşulan ünsüzle tonlu, tonda söyleme arasındaki ilişki keşfedilmiştir. Ayrıca 24-lük örnek bir parçanın ezgisi “za” hecesiyle deşifre edilip öğrenilirken ya da tekrar edilirken eller 1 defa dize, 1 defa birbirine el çırpılarak ritim tutulmuş ve söylenmiştir. *Tartimimi* çalışmaları ise öğrencilerden gelen talepler doğrultusunda uyarlanmıştır. Örneğin elin 4 parmağı gösterilerek “ta, fa, te, fe” heceleri ile söylemek yerine sadece “ze” hecesi arka arkaya “ze,ze,ze,ze” şeklinde söylenmiştir.

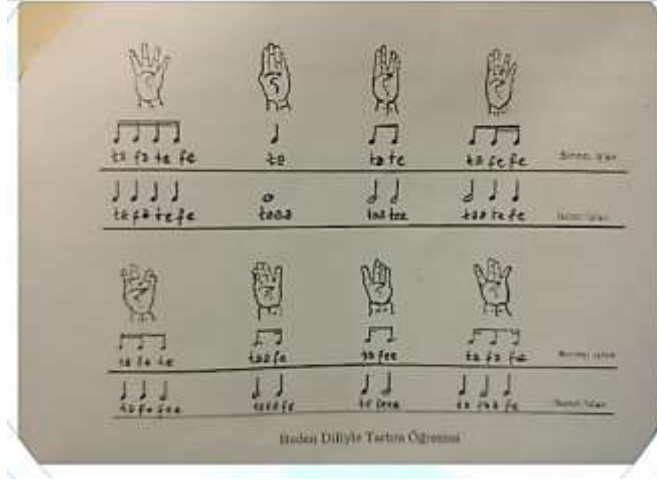
Solmizasyon (do, re, mi, fa vd.) heceleriyle örnek parçaya çalışırken hecelerin ünsüz harflerinin nasıl konuşulduğu, vurgulu söylenip, söylenmediği ve ünlü harflerle birlikte tonlanarak nasıl çıktığı çalışılmıştır. Benzer çalışmalar Aycan’ın çalışmasından uyarlanıp

beden perküsyonu çalışmaları ve hareket ile ses ilişkisi üzerinde durularak yapılmıştır (Aycan, 2017b).

Mann, Lovell ve Tekse'e (1998) göre örnek bir Kodály ders planı genel hatlarıyla 3 bölümünden oluşmaktadır. 1. *Hazırlık*, 2. *Sunuş* ve 3. *Uygulama*. *Hazırlık* bölümünde öğrenci ile oyunlar oynanarak, şarkıları/oyunları kulaktan öğreterek veya resimler ile sunular yaparak sonradan öğretilecek bilgiler çocuğun kafasına yerleştirilmektedir. Bu bölüm, çocuğun yapılan etkinliklerden zevk almasını ve eğlenmesini sağlayan fakat aslında okuma-yazma becerilerine ulaşmasına altyapı hazırlamaktadır. İsimlendirme veya tanıma bölümü diye de adlandırılabilir *sunuş* bölümünde isimlendirmeler ve öğretmenin yönlendirmesiyle yapılan keşifler ile öğrenciden öğretilen bilgilerin bilinçli bir şekilde keşfedilmesi ve tanımlanması istenir. Bu bölüm dersin çok kısa bir bölümünü içerdiği için çok iyi bir hazırlık gerektirmektedir. *Uygulama* bölümünde öğrenciden, öğrendiklerini yeni durum ve koşullarda kendi yöntemleriyle aktarması istenmektedir.

Bu çalışmada hazırlık aşamasında örnek şarkının ezgisini “za” hecesiyle kulaktan öğrenirken farklı hızlarda çalışılan odada yürüyerek örnek şarkıyı söyleyerek; avuç içeriyle önce kolların içine ve dışına, sonra bacakların ön ve arkasına; karın boşluğuna, sırtta vurarak; yüzde ağız boşluğunda yanaklara, alına parmak uçlarıyla dokunarak vücudu uyandırıcı oyunlar oynanarak çalışmalar yapılmıştır. Sunuş aşamasında ayaklardan biri yarım adım öne alındıktan sonra nefes alıp verirken elleri kaburga bitimine kadar kaldırıp indirip örnek şarkının sözleri söylenmiş; diyaframın ellerin hareketi ile uyumlu çalışması keşfedilmeye çalışılmıştır. Ayrıca şarkının sözlerinin anlamı araştırılarak söze uygun hareketler çalışılmıştır. Uygulama aşamasında ise derste “zi, ze, za, zo” heceleriyle beden perküsyonu eşliğindeki çalışmalar tekrar edilerek; ze hecesine onaltılık (çeyrek), “zi” hecesine sekizlik (yarım), “za” hecesine dörtlük (1 adım kadar süre), “zo” hecesine 3 vuruş (3 adım kadar süre) geçip geçemediğini gözlemlemeleri istenmiştir.

Öğrenciler nota adlarıyla ezberleyerek solfej okuma-yazma ve ritim çalışmaları yaptıkları için yeni çalışma onlara konuşma ile ilişkili olduğundan daha doğal gelmiştir. Ancak çalışmanın başlangıcında Kodály metodundaki heceler ile çalışma yapıldığında farklı bir çalışma daha yapıldığını, ezberleyemedikleri için zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler ezgileri kulaktan öğrenmek için “za” hecesiyle çalıştıklarını, ayrıca 4 çeyrek vuruş için “ta, fa, te, fe”; 2 sekizlik için “ta, te”; noktalı vuruşlar için “ta, fa, te” gibi hecelerini ezberleyeceklerini düşünmüş ve zorlanmışlardır. Bu sorunun çözümü için sadece “zi, ze, za ve zo” heceleri ile ritmik deşifre çalışmaları yapılmıştır.

Şekil 1. Kodály metodunda Tartimini örnekleri (Gökçe, 2015)

İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde müzik dersleri genelde kalabalık akustik açıdan iyi düzenlenmemiş dersliklerde işlenmektedir. Öğretmenin öğrencilere doğrudan bilgi aktardığı, çalgı çalma eğitiminin yalnızca belli bir düzeyde sadece blok flüt ile sınırlandırıldığı, şarkı söyleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine yeterince önem verilmediği bir eğitim verilmektedir. Ayrıca öğretmen ağırlıklı, öğrencilerin pasif olduğu; seslerini, bedenlerini ve çevrelerini keşfedip sergilemelerine olanak vermeyen ezberci bir anlayışla müzik dersleri yapılmaktadır. Sözü edilen sınıf ortamları çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özelliklerini geliştirmekten uzaktır. Bu durumda öğrenciler müzik dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmemektedir. Öğrenilen bilgiler blokflüt ile ezberlenerek kullanıldığı için unutulmakta veya her yıl yeniden tekrarlanmaktadır. İlerleyen sınıflarda öğrencinin seviyesine, duygusal yapısına, yaşına hitap etmeyen şarkıların öğretilmeye çalışılması da zevksiz derslerin işlenmesine neden olmaktadır (Yıldırım, 2009).

Bu çalışmanın yapıldığı Erciyes Üniversitesi, müzik bölümünde öğrencileri ritim kalıplarını ve ezgileri ezberledikleri müziksel okuma ve yazma anlayışından uzaklaştırmak; sadece sesi güzel olanların güzel şarkı söyleyebileceği psikolojiden uzaklaşarak seslerini, bedenlerini ve bireysel ses eğitimi aldıkları yakın çevreyi keşfetmelerine çalışılmıştır. Bireysel ders eğitiminin süresi haftada 1 gün 1 saat olması sebebiyle süre ile kısıtlı kalmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler dersi verecek uzman ses eğitimcisi sayısı yeterli olmadığı için derse 2 kişi gelmişlerdir. Bu noktada dersin süresi ve nitelikli ses eğitimcisinin yeterli olmaması kadar aktif öğrenmeye dayanan müzik eğitimi uygulamalarının uygulanması önemlidir.

Bu çalışma ile 4 senelik eğitimin sonunda mezun olup müzik öğretmenliği yapabilecek katılımcı öğrencilerin sadece blokflüt çaldırarak ezberci bir ders işlememesine çalışılmıştır. Bunun için öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirerek örnek şarkının sözleri beden perküsyonu eşliğinde söylenmiştir. Tempo ve ritim kavramlarının farklılığı üzerinde durulmuştur. Örneğin konuşma, şiir ve şarkı temposunda şarkının sözleri çalışılmıştır. 24'lük bir örnek şarkının sözleri elleri 1 kere dizlere ve birbirine vurarak

söylenmiş, daha sonra önce 1 adımı yere vurup, elleri dize vurarak, ardından diğer adımı 1 kere yere vurup elleri çırparak sözler söylenerek arasındaki tempo farkı keşfettirilerek bir gözlem yapılmıştır.

Bireysel ses eğitimi dersinde hareket ile yapılan çalışmaların akılda kalıcı olduğu belirtilmiştir. Bunun için örneğin dik durup ayağın biri yaklaşık bir adım öne atılmış, topukların üzerinde baskı yaparak durulmuştur. Ayrıca bu şekilde sağlanan dik ve dengeli bir duruşun yanında göğüs kafesinde de diyaframı kullanarak bir hareket sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için eller kaburgaların bitimine kadar çıkartılıp nefes alırken aynı anda yukarı, nefes verirken aynı anda aşağıya kalçalara doğru hareket ettirilmiştir.

Şarkının sözlerinin ritmik yapısına çalışılırken hareket ile yapılan çalışmaların akılda kalıcı oluşundan hareket ederek *beden perküsyonu* ezgisiz bir eşlik gibi kullanılmıştır (Aycan, 2017b) Şarkının sözlerinin ritmik yapısına çalışırken şöyle bir yol izlenmiştir: 1) bulunduğumuz yerde el çırparken bir kelime ya da hece; dize vururken başka bir kelime ya da hece söylenmiştir 2) çalışılan şarkının sözleri çalışma odasının içinde adımlayarak söylenmiştir. Çalışma odasının imkânları ölçüsünde bu yapılmıştır. Odanın bütün boşlukları hareket ederken kullanılmaya çalışılmıştır. 3) şarkıyı sözleriyle veya sözsüz ezgisiyle söylerken bedenimizin üst kısmından başlayarak kollarımızdan, bacaklarımıza kadar avuç içleriyle, en son ağız açık şekilde yanaklara ve altına parmak uçlarıyla vurup, ritim tutulmuştur. 10-15 dk. gibi bir sürede şarkı söylerken kullanılacak tüm kasları uyandırıp, uyandıracak *ısınma çalışmaları* yapılmıştır.

Nefes çalışmaları yapılırken örnek parçalar üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Alışlagelmiş şekliyle ses eğitimi ya da şan derslerinde bu çalışmalar ayrıca yapılmaktadır. Oysa bu çalışmada örnek parça üzerinde nefes çalışmaları yapılmıştır. Çalışma yapılırken örnek parçada *hangi ünsüz daha fazla* ise onunla nefes egzersizi yapılmıştır. Bunun sebebi öğrencilere açıklanırken önce dik durup *ağızdan* nefes alıp, *kuvvetli* bir şekilde nefes verilmesi istenmiştir. Kuvvetli nefes verilmesini sağlamak için nefes alırken eller kaburga bitimine kadar kaldırılmış; nefes verirken kalçalara kadar indirilmiştir. Bu sayede öğrenci basit kurullarla nefesi keşfetmeye yönlendirilmiştir. Örneğin "s" harfi parçanın sözlerinde fazlaysa onunla çalışma yapılmıştır. Harfin öncelikle nasıl çıktığı keşfedilmiştir. Aslında "s" harfinin tek başına çıkmadığı öncelikle yanında "ı" harfinin olduğu, hatta nefes sonlanırken "s" harfinin tekrar çıktığı dolayısıyla "sis" şeklinde çıktığı gözlemlenmiştir. Daha sonra parçanın ritmik yapısına göre "s" harfiyle "sis" şeklinde beden perküsyonu ile vurularak şarkı seslendirilmiştir. Örneğin 2 vuruşluk bir parçada eller önce dize vurulmuş daha sonra birbirine vurulmuştur.

Genelde ses eğitimi derslerinde örnek çalışılan parçanın ezgisini tanımak için solfeji yapılıp, sözleri ile söylenmektedir. Ancak bu derste örnek parça üzerinde nota, kelime bonası, nefes çalışmaları (*lil* hecesiyle) ve ezginin "zi, ze, za" heceleriyle söylendiği bir ritim çalışması yapılmıştır. Örneğin nefes çalışmalarında kullanılan "s" harfinin Türkçe söylenişiyile "sis" hecesinin çıktığı gözlemlendikten sonra "lil" ya da "rir" heceleri ile de çalışma tekrar yapılmıştır. Eğer parça 2 vuruşluksa 1 defa dize vurup "sis, lil ya da rir" hecesi söylenip; 1 defa el çırpıp "sis, lil ya da rir" hecesi söylenerek hem nefes hem ritim çalışmaları bir arada yapılmıştır. "zi, ze, za, zo" hecelerinin konuşulurken önce hangi sürede söylendiği keşfedilmiştir. Heceler sırasıyla konuşulmuş, çıkan gözlem sonuca göre "ze" hecesinin 16'lık, çeyrek vuruşa ya da 1 parmak şıklatmaya; "zi" hecesinin 8'lik, yarım vuruşa ya da 1 alkışa; "za" hecesinin 4'lük, 1 vuruşa ya da 1 adıma

"zo" hecesinin 3 tane 4'lüğe, 3 vuruşa ya da 3 adıma karşılık geldiği gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkarak parçanın ritmik yapısına çalışılmıştır.

4.2. Sonuçlar

Ses eğitimi dersinde katılımcı öğrencilerin şarkıları deşifre edememesi, bu sebeple düzenli ve sistematik çalışmalar yapılamaması sebebiyle bireysel ses eğitimi dersinde nota adlarıyla yapılan çalışmalarda solmizasyon hecelerinin (*do, re, mi, fa, sol, la, si*) özellikle ünsüzleri konuşulmaya ya da vurgulu söylenmeye çalışılmıştır. Parçanın ritmik yapısının bu şekilde daha iyi ortaya çıktığı, genelde solfej çalışmalarında solfej hecelerinin ünsüzlerinin değil de ünlülerinin (*i, e, a* vb.) konuşulduğu için ritmik yapının ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir.

Konuşup-yazmanın doğal bir parçası olan müzik okur-yazarlığı ya da Kodály metodundan uyarlanmış solfej çalışmaları uygulanarak katılımcı öğrencilerin şarkıları deşifre edebilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple ses eğitimi dersinde örnek parçalara ezgisiyle çalışılırken şarkının sadece solfeji ve deşifresi yapılıp, sözleriyle söylenmemiştir. Bunun için öncelikle "za" hecesiyle söyleyerek ezgiyi tanımaya çalışılmıştır. Parçanın ritmik yapısını da aynı zamanda anlamak için "za" hecesiyle ezgiyi söylerken örneğin 2 vuruşluk bir parçada eller önce dize vurulmuş daha sonra birbirine vurulmuştur. Çalışmada Kodály metodunda ritmik yapıyı çalışmak için kullanılan "ta,ti,te" gibi hecelerde denenmiş ancak "za" hecesinde sesin rezonansı fazla olması sebebiyle karar kılınmıştır. Çünkü ses eğitimi dersinde amaç sadece örnek parçanın ritmini anlamak değil aynı zamanda rezonanslı, doğru bir seste üretmektir. Özellikle "z" sesindeki sesin titreşimi fazla olduğu gözlemlenerek çalışma bu şekilde sürdürülmüştür.

"Za" hecesiyle örnek parçanın ezgisi çalışıldıktan sonra "zi, ze, za, zo" hecelerinin konuşulurken hangi sürede söylendiği keşfedilmeye çalışıldı. Çıkan gözlem sonuca göre "ze" hecesinin onaltılık, "zi" hecesinin sekizlik, "za" hecesinin dördümlük, "zo" hecesinin 3 vuruşa karşılık geldiği gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkarak parçanın ritmik yapısına çalışılmıştır. İsim ve soy isimlerinden yola çıkarak ön bir çalışma yapılmıştır. Örneğin *Erdemlerle* kelimesinin hecelerine karşılık 4 defa "ze" hecesi ardı ardına "zeğe-zeğe-zeğe-zeğe" şeklinde söylenirken; *İnci* kelimesinin hecelerine karşılık 2 defa "zi" hecesi ardı ardına "ziği-ziği" şeklinde; *Sav* kelimesinin hecelerine karşılık 1 defa "za" hecesi "zağa" şeklinde söylenmiştir. Noktalı ritimlerde İzmir kelimesinin hecelerine karşılık "ze ve zi" heceleri ardı ardına "zeğe-ziği" şeklinde bir çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmada öğrenciler isimlere ve/veya kelimelerin ritmik yapısına dayanan çalışmaları solfej ve temel müzik kuramları derslerinde yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle bu bilgiler ile derslerde gördükleri bilgileri örtüştüremedikleri görülmektedir. Katılımcılar ayrıca hayattan kopuk, soyut örneklerle sadece müzik dili olarak adlandırılan solfeje çalışmanın olumsuz etkileri olduğunu; keşfetmeden, nota adlarını ezberlemeye dayanan ve sesini yeterince kullanmadan verilen bir solfej eğitiminin olumlu sonuç vermediğini ifade etmişlerdir.

Müzik okur-yazarlığı ya da Kodály metodundan uyarlanmış solfej çalışmalarını uygulayarak katılımcı öğrencilerin şarkıların ritmik yapısını deşifre edebilmesi için; kelimelerin ritmini anlamak ve kelime bonasına alt yapı oluşturmak için parçanın sözleri konuşma, şiir ve şarkı temposunda söylenmiştir. Tempo ve ritmin farklı şeyler olduğunu keşfedilmeye çalışılmıştır. Şairlerin şiirlerin sözlerini konuşma temposuna göre daha yavaş söyledikleri anlatılmıştır. Örnek bir şiir ile bu durum ifade edilmiştir. Konuşma, şiir ve şarkı temposuna çalışılırken şöyle bir yol izlenmiştir: 1) eller önce dize ve sonra birbirine vurularak (alkış) konuşma temposunda parçanın sözlerini söylendi. Bu şekilde çeyrek vuruşlarla ya da "ze" hecesinin ardı ardına "ze-ze-ze-ze" şeklinde söylendiği hızlı bir söyleyiş olduğu gözlemlendi. 2) Şiir temposunda sözler söylenirken ayaklardan biri yere vurulurken, eller dize 1 kere vuruldu; ardından diğer ayak yere 1 kere vurulurken eller birbirine 1 kere daha vurularak (alkış) söylendi. Bu şekilde yarım vuruşlarla ya da "zi" hecesinin ardı ardına "zi-zi" şeklinde söylendiği orta hızda bir söyleyiş olduğu gözlemlendi. 3) Şarkı temposunda sözler söylenirken ayaklar yere iki kere vurulurken 2. adımda eller dize 1 kere, ayaklar yere 2 kere vurulurken 2. adımda eller birbirine (alkış) 1 kere vuruldu. Bu şekilde tam vuruşlarla ya da "za" hecesinin ardı ardına "za-za" şeklinde orta hızda bir söyleyiş olduğu gözlemlendi.

4.3. Öneriler

4.3.1. Bireysel ses eğitimi dersinde hareket destekli çalışmalar yapılabilir. Bunun için yapılacak nefes ve ses egzersizleri hareket edilerek uygulanabilir. *Farklı tempolarda dik ve dengeli şekilde yürüyerek* yapılacak çalışmalar daha akılda kalıcı olabilir. Çünkü yürümek günlük hayatımızın bir parçası olduğu için yapılan çalışmaları hatırlatabilir.

4.3.2. Bireysel ses eğitimi dersinde yapılan çalışmalar sadece hareketsiz ya da sabit *yapılmamalıdır*. Sabit bir noktada dik ve dengeli durmaya çalışmak diyafram nefesini daha iyi kullanmak için yapılacak tek çalışma olmamalıdır. Sadece bu şekilde hareketsiz yapılan çalışmaların diyafram nefesini daha iyi kullanmayı *sağlamadığı* gözlemlenmiştir.

4.3.3. Dik durmak için ayağın birini yaklaşık bir adım öne atıp, topukların üzerine baskı yapılmalıdır. Bu şekilde sağlanan dik ve dengeli bir duruşla göğüs kafesinin altında karın kasları ile birlikte çalışan diyaframı kullanarak bir kas hareketi sağlanmaya çalışılmalıdır. Bunun için eller aynı anda yukarı kaburgaların bitimine kadar çıkartılıp nefes alınırken, aynı anda aşağıya kalçalara doğru nefes verilerek hareket edilebilir.

4.3.4. Dik ve dengeli duruş ile diyafram nefesini kullanma arasındaki bağlantı keşif yoluyla çalışmalıdır. Bu sayede öğrenci basit kurullarla nefesi keşfetmeye yönlendirilir. Öğrenci bulunduğu noktada elleri aynı anda yukarı kaburgaların bitimine kadar çıkartılıp nefes alınırken, aynı anda aşağıya kalçalara doğru nefes verdirilir. Oluşacak *kuvvetli nefes* ya da *diyafram destekli nefes* ile elleri hareket ettirmeden vücudunun yanında tutturularak yalnızca dik durup verilen *hafif* ya da *orta kuvvetteki nefes* arasındaki ilişki keşfedilir.

4.3.5. Dik ve dengeli bir şekilde, topuklara ve parmak uçlarına baskı yaparak yürünürken burundan ve ağızdan nefes aldırılır. Eğer dik ve dengeli duruluyorsa burundan 3-4 adımda ya da 3-4 vuruş nefes alındığı, ağızdan 1 adımda ya da 1 vuruşta alındığı birlikte keşfedilir ve gözlemlenir. Örnek şarkı üzerinde burun (3-4 vuruş) ve ağızdan (1 vuruş)

(kaçamak nefes) nerelerde nefes alınacağı çalışılır. Ancak nefes almak için 1 adım ya da 1 vuruşluk süre olduğu gözlemlendikten sonra ağızdan alınan nefese öğrenci yönlendirilebilir.

4.3.6. Nefes çalışmaları yapılırken çıkan sesler keşfedilmeli ve gözlenmelidir. Örneğin nefes çalışmalarında kullanılan “s” harfinin Türkçe söylenişiyle “sis” hecesinin çıktığı gözlemlendikten sonra “lil” ya da “rir” heceleri ile de çalışma tekrar yapılabilir. Eğer parça 2 vuruşluksa 1 defa dize vurup “sis, lil ya da rir” 1 defa el çırpıp “sis, lil ya da rir” heceleri söylenerek hem nefes hem ritim çalışmaları birarada yapılabilir.

4.3.7. Hem nefes hem de ritim çalışmalarını birarada daha iyi yapabilmek için örnek parçanın ezgisi “za” hecesiyle beden perküsyonu eşliğinde söylenebilir. Örnek parçanın solfej çalışmasına geçmeden önce ezgi kulaktan “za” hecesiyle beden perküsyonu eşliğinde tekrar edilerek öğrenilebilir.

4.3.8. Beden perküsyonu desteği ile solfej çalışmaları yapılabilir. Bunu yaparken hareketler aşağıdan yukarıya doğru 2 vuruşluk bir parçada 1 kere dize 1 kere 1 el çırparak yapılabilir. Örnek çalışılan parçanın ritmik yapısına çalışırken vücudun dik ve dengeli duruşunun bozulmaması hedeflenmelidir. Bu sayede daha rahat bir şekilde ses oluşmuş olacaktır.

4.3.9. Beden perküsyonu desteği ile kelimelerin ritmik yapıları irdelenip çalışılır. Önce ritim ve tempo arasındaki farklar üzerinde durulur. Bulduğumuz yerde ayaklarımızı yere vurduğumuz durum ile elimizi 1 kere dizimize, 1 kere birbirine vurduğumuz durum arasındaki farklar gözlemlenir. Hangisinin tempo hangisi ritim olduğu keşfetmeye çalışılır.

4.3.10. Farklı tempodaki konuşmalara örnek olarak konuşma, şiir ve şarkı söyleme temposu olabilir. Örnek şarkının sözlerine bu tempolarda çalışılarak gözlem yapılabilir. Çalışmalarda önce eller 1 kere dize 1 kere birbirine vurularak (konuşma temposu); sonra ayaklardan 1’ini yere vurup eller 1 kere dize vurularak, diğer ayak yere vurulup 1 kere el çırpılarak (şiir temposu); ayaklarla yere vurup eller dize 1 kere vurularak, ayaklarla yere vurup eller birbirine 1 kere vurularak (şarkı temposu) yapılabilir.

4.3.11. Bireysel ses eğitimi dersinde çalışılan örnek parçanın ritmik yapısına Kodály metodunda olduğu gibi farklı heceler kullanılarak çalışılabilir. Bunun için Kodály metodunda kullanılan heceler “ti,te,ta” vb. heceler tercih edilebilir. Bu çalışmada olduğu gibi hem sesin rezonansına hem de ritmik yapısına çalışmak için tercih edilen “zi,ze,za,zo” heceleri kullanılabilir.

4.3.12. Bireysel ses eğitimi dersinde çalışılan örnek parçanın hem ritmik yapısına hem melodisine “zi,ze,za,zo” heceleri ile çalışılabilir. Önce “za” hecesi ile sonra “zi,ze,zo,zu” heceler ile örnek şarkının ezgisi söylenebilir. Bunu yaparken piyano, gitar, ukulele ya da bağlama eşlik çalgısı olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Aycan, K. (2017a). *Dalkroze, Kodaly metodları ve Orff-schulwerk yaklaşımının benzerlikleri, farklılıkları ve ana hedefleri*. Retrieved from Orff Schulwerk Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi Seviye Geliştirme Kursu II:
- Aycan, K. (2017b). Hareket, konuşma ve şarkı söyleme odaklı elementer ses eğitimi uygulamaları. *Turkish Studies*, 12(14), 1-18.
doi:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11661>
- Choksy, L. (1988). *The Kodály method* (Vol. 2). New Jersey: Prentice-Hall.
- deVries, P. (2001). Reevaluating common Kodály practices. *Music Educators Journal*, 88, 24-27.
- Gerber, C. (2011). A Comparison of the Teaching Philosophy and Methods of Philip C. Hayden and the Kodály Approach.
- Gökçe, D. (2015). Kodaly yöntemi. Retrieved 26.07.17
- Gürgen, E. T. (2007). *Orff-Schulwerk ve Kodaly yönteminin vokal doğaçlama, müziksel İşitme ve şarkı söyleme becerileri üzerindeki etkileri*. (PhD), T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Howard, P. M. (1996). Kodály strategies for instrumental teachers. *Music Educators Journal of Aesthetic Education*, 82(5), 27-34.
- Mann, R., Lovell, J. ve Tekse, P. (1998). *Yayınlanmamış ders notları*. Retrieved from Arizona State University, Tempe: Arizona:
- Özeke, S. (2007). Kodaly yöntemi ve İlköğretim müzik derslerinde Kodaly yöntemi uygulamaları. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XX(1), 111-119.
- Roberts, E. P. (1997). *Step Singing: A Kodaly Approach to Diatonic Sight Singing*. (Master Thesis), Silver Lake College,
- Sağır, T., Gürpınar, E., & Zahal, O. (2013). Hareketli Do Solfej Metodu İle Geleneksel Türk Sanat Müziği Solfej Çalışmaları Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *İnönü University Journal of Art and Design*, 3(8), 155-164.
- Şeker, S. S. (2005). *7-11 yaş grubunda Orff öğretisi destekli keman eğitiminde başlangıç metodu oluşturulmasına ilişkin bir çalışma*. (Master, Yüksek Lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi, (162646)
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Vol. 6): Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, E. F. (2000). *Müzik eğitiminde Kodaly metodu'nun rolü* (Master), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (99704)
- Yıldırım, K. (2009). *Kodaly yönteminin ilköğretim öğrencilerinin keman çalma becerisi, özyeterlik algısı ve keman çalmaya ilişkin tutumları üzerindeki etkisi*. DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

There are some problems in our education system in different levels and training in specialist areas. These problems can only be resolved by considering the needs of the areas of expertise, positive relationships, and interactions with each other. For example, it is one of the important problems that today there is not enough expert educators to give music and speech education courses at the elementary and secondary schools. The elementary schools or other branches (class, mathematics, physics etc.) teachers have given the music lessons in Turkey. The education system given by singing the blockade without singing, without speaking the lyrics; a limited time of 1 hour per week, only playing the recorder is causing this problem. Speaking education and practices are trying to give the elementary school teachers or Turkish language teachers in the secondary school in the curriculum and grammar of literature. However, in speech training, there are many common points when it is thought that music education plays an important role in the work to be done in order to realize speaking with emphasis, rhythm and correct intonation. Active learning methods such as the Kodály and Dalcroze methods and the Orff approach provide significant benefits in solving these common problems in primary and secondary education, and even at high school level.

However, active learning approaches (Kodály, Dalcroze and Suzuki methods and the Orff approach) used in preschool, primary and secondary school music education, especially in Europe and America and in some Asian countries, in particular, today, have not spread at the same level in Turkey. The reason for this is that we do not have a philosophy of education first. There must be an educational philosophy in both our education system and music education. In education philosophy in Turkey, it is necessary for the individual to be able to establish relationships that he/ she has not been able to establish before and to be able to reveal new ideas and products. Art education has an important place since younger ages can create new ideas and ideas about the concepts and concepts that individuals can introduce new ideas and products. In music education, which is an important part of art education, there are already studies like writing weighting forms according to the words and finding new melodies in these words.

The problem statement is in this study which Erciyes University, Faculty of Fine Arts students studying individual voice training is unable to sight-singing the songs selected by an expert in voice training lessons, therefore regular and systematic studies cannot be done. This study purposed to apply the works adapted from the Kodály method in the individual voice training course and to ensure that the sample works of the students participating in the study work more effectively in this regard. In order to obtain research data, a semi-structured interview form was prepared and applied to the 7 students in 1st and 2nd grade from Erciyes University, Music Department. Students participating in the study were formed by random sampling according to attendance, participation, and willingness of a group of 19 students who took individual voice training course. Students participating in the study were formed by random sampling according to attendance, participation, and willingness of a group of 19 students who took individual voice training course. In the individual voice training class, syllable patterns (*zi, ze, za, zo, zu*) adapted from the Kodály method and rhythmic patterns and sight-singing songs were performed

in order to reveal the melody. In addition, the rhythmic structure of the lyrics has been studied by using the sample syllables (zız, lıl, sıs etc. in Turkish) in the breath studies performed to support this study.

Between 1940 and 1950, the composer Zoltan Kodály, his colleagues and his students developed the Kodály method by following the individual developmental approach of the individual, taking into account the child's natural development. Techniques used in the Kodály method are briefly referred to as ta, ti-ti, ta-fe,te-fe etc. Rhythmic syllables called with names such as hand signs called fonomimi, and a "detection of musical intervals" system called "intermission method" is performed with a solfege training. It is also Kodály's method of supporting these techniques with authentic children's plays, singing and singing, authentic folk music and music made by great composers such as Mozart and Beethoven. The most important thing to be aware of when using these techniques and materials is the way out from the events that existed in the child's life

2. Method

The study was designed as an individual voice training practices adapted from Kodály method of modern music education practices. It contains the practices that the researcher has done solely for understanding and solving the problems that arise in the voice education course. Research is an action research because the researcher has a participatory role and at the same time is a data collection tool. The students who participated in the study consisted of 7 persons with a random sampling according to the attendance and absenteeism and the wish to do the study from a group of 19 students who took the individual voice training course. Individual voice training exercises were conducted by 7 expert voice trainers 1 hour a week and 14 weeks. In order to obtain the research data, a semi-structured interview form with 22 questions was prepared and applied to 7 students who participated in the study. Participants filled in their interview forms on the internet. In order to prevent data loss, participants' voice recordings were taken only for scientific purposes. In addition, observations of individual lesson monitoring minutes are noted week-week. An education based on the study of rhythmic structures and melodies in a voice education class adapted from the Kodály method with the participation of 7 students from 1st and 2nd-year students in Erciyes University, the Faculty of Fine Arts, and music department has been analyzed descriptively according to these themes. The data were generated reflecting the observations during the study and those of the participant's views. As a result of the interpretation of the data, in the individual voice education course, syllable patterns (zi, ze, za, zo, zu) adapted from Kodály method and rhythmic patterns and sight-singing exercises applied to reveal the melody are described. It is interpreted that the rhythmic structure of the lyrics is tried to be revealed with the sample syllables (zız, lıl, sıs, etc.) used in breath studies to support these findings.

3. Findings, Discussion, and Results

A sample Kodály lesson plan consists of 3 sections in general terms. 1. Preparation, 2. Presentation and 3. Application. In the preparation section, information to be taught later is placed in the child's head by playing games with the student, teaching the songs/games on the road or presenting pictures and presentations. In this study, while studying the

melody of the sample song at the stage of preparation and learning "za" with the syllable, by walking in the room working at different speeds; In and out of the arms with their palms, then to the front and back of the legs; In the abdominal cavity, by hitting the back; In the mouth of the face in the mouth, the cheeks were made by touching the forehead with the tips of the fingers and playing the body in an awakening game. In the presentation stage, one of the feet was taken half a step forward, then breathing and breathing hands lifted up to the end of the ribs and the words of the sample song were sung; the diaphragm worked in harmony with the movement of the hands. In addition, the meaning of the words of the song was investigated and the appropriate action was taken. In the application phase, they work by repeating with the individual voice education lesson "zi, ze, za, zo" syllabus in the context of body percussion; It is desirable to observe that the "ze" syllable reflects sixteen note (quartile), the "zi" syllable reflects the eight note (half), the "za" syllable reflects quarter note (duration of 1 call), and the "zo" syllable reflects 3 beats (3 times walking distance).

In this study we aimed to perform music literacy by singing, which is a natural part of talking and writing as in the Kodály method Erciyes University has tried to solve the problem of not being able to sight-singing the songs selected by the expert voice educator of the students of the Faculty of Fine Arts and thus solving the problem of not being able to perform regular and systematic works by solving music literacy which is a natural part of speaking and writing or adapted by Kodály method. The exercises are observed and recorded by students and individual course tracking forms since the researcher's doctoral dissertation study; taking the voice recordings to the students during the course; providing students with active learning approaches to the classroom; memorization was realized by moving away from teacher-centered education.